

vycházel „referentům“ maximálně vstřícně.³⁷ V souvislosti s Novomeským mluvil o jeho chování v Británii na podzim 1944 (nacionalistické názory během porad s Clementisem, obcházení londýnských představitelů KSČ) a okolnostech přijímání ústavy 9. května na jaře 1948.³⁸

Mezitím se také Eugen Löbl „doznal“ k nacionalistické úchylice a vypovídal o buržoazně nacionalistické skupině, jejímž vedoucím měl být Clementis.³⁹ Vodítkem k tomu byly právě Nového výsledkové protokoly, které mu byly ukázány.⁴⁰ Zatčený funkcionář vzpomínal na počátky vyšetřování ve svých memoárech následovně: „V druhé polovici decembra [1949] som sa stal slovenským buržoáznym nacionalistom. Bol som členom vedenia slovenskej buržoázno-nacionalistickej frakcie. Vedúcim bol Clementis a členmi vedenia boli Novomeský, Husák a ja. Obdobou Rajkovho procesu mal byť proces so slovenskými buržoáznymi nacionalistami ako hlavnou Titovou agentúrou v ČSR. [...] Je zaujímavé, že v tejto fáze sa sústredil záujem „učiteľov“ na túto skupinu. Neskoršie, keď vypracovali širšiu koncepciu – protištátnu centrum [v čele s Rudolfom Slánským] – mali o túto skupinu už oveľa menší záujem. [...] Vavro Hajdu mi po rozsudku rozpovedal, že sa od svojho referenta dozvedel, že v čele buržoázno-nacionalistickej skupiny sú Clementis, Novomeský, Husák a ja a že my štyria budeme popravení. To pravda pred vznikom centra. Asi v marci 1951 som prestal byť slovenským buržoáznym nacionalistom. Stal som sa kozmopolitom židovsko-buržoázneho pôvodu a členom protištátnej skupiny Slánskeho.“⁴¹ V lednu 1950 při další sérii výslechů Löbl mluvil o skupině davistů a podal charakteristiku třinácti funkcionářů KSS – buržoazních nacionalistů.⁴² Roku 1955 uvedl, že základem jeho svědectví byly vždy reálné skutečnosti, které se ovšem záměrně interpretovaly tak, aby se dominantním faktorem stala nikoliv sama skutečnost, ale právě její interpretace.⁴³ Tento postup se poté uplatňoval při konstrukci všech dalších obvinění, jež byla proti Novomeskému vznesena.

Pro pověření byly nebezpečné zvláště výpovědi bývalého partyzána Ernesta Otta,⁴⁴ který byl po válce jeho osobním tajemníkem a patřil do okruhu jeho nejbližších důvěrníků. Ačkoliv již před komunistickým převratem spolupracoval s bezpečnostními orgány, byl v listopadu 1949 zatčen jako „špión“ a „jugoslávský agent“. Příslušníci StB se domnívali, že právě jeho prostřednictvím Novomeský udržoval kontakty s jugoslávskou agenturou.⁴⁵ V Ottových vyšetřovacích protokolech se objevila teze, že uvnitř KSS existují dvě skupiny: židovská, do níž náleželi funkcionáři židovského původu (Široký, Baštovanský, Moškovič, Šefránek, Friš), a národní (Husák, Novomeský, Pavlík, Püll, Chudík, Takáč,

Faltán), k níž se měl přiklánět Šmidke. Národní skupina byla označena za „opoziční“, neboť se odlišovala pohledem na řešení vztahu Čechů a Slováků. Měla usilovat o získání rozhodujících funkcí ve stranickém aparátu.⁴⁶ Následně Otto obsáhle svědčil o politických aktivitách i osobnostních rysech jejich členů.⁴⁷ V podobném duchu byli vyslýcháni i další zatčení komunisté, jako například básník Theo Florin,⁴⁸ bývalý ředitel Čedoku Gejza Pavlík nebo teatrolog a překladatel Móric Mittelmann-Dedinský, který ve třicátých letech spolupracoval s davisty a přispíval do revue Spolku socialistických akademiků Šíp.⁴⁹ Poslední jmenovaný na Novomeského, pochopitelně zcela ve stylu estébácké hantýrky, ku příkladu vypověděl, že se u něj po válce projevil „protičeské tendence“ a že na pověření školství zaměstnával „vyložené fašistické živly“, za něž označil Valentína Beniaka, Mila Urbana či Emila Boleslava Lukáče. Po osvobození měl Novomeský svým svědectvím u Národního soudu zachránit život Alexandru Machovi, se kterým se za Slovenského státu stýkal. Jeho poválečné kroky vycházely z nacionalistické koncepce, již se snažili společně s Husákem získat „i na úkor zásadních věcí popularitu u slovenských luďáků.“⁵⁰ Opětovně byla vyslýchána také Věra Hložková.⁵¹

Při shromažďování kompromitujícího materiálu ovšem StB nespolehlá pouze na vyšetřované komunisty. Hodnověrnost své koncepce se snažila využít rovněž intenzivními výslechy zatčených příslušníků nekomunistických stran (Milada Horáková nebo bývalý diplomat Jaromír Kopecký) a také osob, které se sice v minulosti s komunistickou stranou rozešly, ale s okruhem davistů nadále udržovaly osobní kontakty (Záviš Kalandra,⁵² Evžen Klínger⁵³). Kalandra byl zatčen v listopadu 1949. S Novomeským ho spojovalo dlouholeté osobní přátelství. Ve třicátých letech společně pracovali v redakcích komunistického tisku (*Rudé právo*, *Rudý večerník*, *Tvorba*), a přestože se jejich názorová stanoviska postupně rozcházel, vzájemné kontakty nepřerušili ani po Kalandrově vyloučení ze strany. Někjaký čas dokonce bydleli ve stejném domě v Praze na Pankráci v ulici Na Bučance 9. Přátelili se také jejich manželky.⁵⁴ V osvobozené republice byl Novomeský jediným vysokým funkcionářem KSČ, který se s Kalandrou osobně stýkal po jeho návratu z koncentračního tábora. V letech 1947–1949 ho v Praze několikrát navštívil, korespondoval si s ním a snažil se mu i existenčně pomoci. Přímě Kalandru k napsání eseje o úloze Slováků v revoluci 1848–1849, která vyšla roku 1948 v nakladatelství Tatran pod názvem *Zvon slobody* a pseudonymem JuraJ Pokorný.⁵⁵ Ještě po únoru 1948 mu nabízel, aby jako historik přišel vědecky pracovat na Slovensko a pomohl postavit